

Ainevaldkond „KUNSTIAINED“

Ainevaldkonna kirjeldus

Õpilase areng on elukestev ja mõjutatud kultuurist ning kunstid (muusika, kunst, kirjandus, draama, film, tants) ja kultuur laiemalt (visuaalkultuur, pärand- ja pärimuskultuur jms) on inimese dialoogipartnerid kogu elu jooksul. Kunstid on olulised väärtushinnangute, suhtluskultuuri, empaatia ning kriitilise mõtlemise arendamise vahendid. Kunstide kui professionaalse kõrgkultuuri loomingu kõrval on tähtsad ka uuriv ja leiutav looming ning kultuur mõtestatud inimtegevusena laiemalt.

Kunstid vajavad tõlgendamist ja toetavad mitmekülgset loovust ja esteetilise tundlikkuse kasvu ning inimese heaolu. Kunstiaineid õppides arenevad kinesteetilised oskused ja kognitiivsed võimed, mis on lahutamatult seotud loomega – musitseerimise ja visuaalkunsti, ent ka performatiivsete kunstide loomisega. Kunstide õppimine toetab iseenda mõistmist ja mõtestamist ning üldpädevuste omandamist sisukalt ja terviklikult. Kunsti ja muusikaga järjepidev tegelemine toetab õppija eneseusalduse kujunemist ja eneseväärikust. Kunstide kaudu saab tõhusalt arendada kognitiivseid oskusi, nagu loov ja kriitiline mõtlemine, refleksiooni- ja analüüsioskused, samuti mittekognitiivseid oskusi, nagu avatus, otsustusvõime ja riskijulgus.

Ainevaldkonna üldpädevuste kujundamine.

Kunstiainete valdkonnapädevuse kujundamise esmane alus on äratada valdkonna vastu huvi ja hoida seda järjekindlalt. Kunstiainete valdkonnapädevus on universaalne ja väljendub selles, et gümnaasiumi lõpuks õpilane eakohaselt:

- teadvustab oma sidet muusika, kunsti ja visuaalkultuuriga ning Eesti ja maailma kultuuripärandiga;
- loob, uurib ja tõlgendab, kasutades muusika, kunsti ja visuaalkultuuri väljendusvahendeid, teadmisi ning meetodeid;
- mõtestab ning reflekteerib eri kultuurinähtusi, enda ja kaasõppijate loometegevust;
- mõistab muusika ja kunsti osatähtsust nüüdisaegses ühiskonnas;
- osaleb kunstide suhtluses tõlgendamist vajava sõnumi edastaja ning vastuvõtjana informeeritult ja kriitiliselt;
- on loova eluhoiakuga ja lahendab probleeme loovalt.

Õppeaine kirjeldus, sh lõimingu põhimõtted kursuste vahel ja aineüleselt, hindamise erisused

Muusikal kui universaalsel suhtlusvahendil on läbi aegade olnud tähtis osa laste ja noorte vaimsel, moraalsel ning esteetilisel kasvatamisel. Muusikaõpetuse taotlus on luua muusikateadmiste, -oskuste ja -kogemuste süsteem. Üldhariduskooli muusikaõpetuse eesmärk on tekitada huvi muusika ja musitseerimise vastu ning kujundada harmoonilist ja loovat isiksust. Muusikaõpetuses lähtume eesti koolimuusikas väljakujunenud traditsioonidest ja põhimõtetest (Riho Päts, Heino Kaljuste), mis

toetuvad Zoltán Kodály meetodile ja Carl Orffi pedagoogika adapteeritud käsitlusele ning tänapäeva pedagoogika teadmusele ja kogemusele.

Muusikaga tegelemine rikastab tundeelu, kujundab esteetilisi hoiakuid ning kultuurilisi tõekspidamisi. Muusikaõpetuse kaudu loome võimalused muusikaoskuste arenguks, avame ja avardame muusikaga tegelemise viise ning toetame elukestva muusikaharrastuse teket. Eesti ja maailma muusikakultuuri tutvustamise kaudu kujundame õpilaste sotsiaalkultuurilisi väärtushinnanguid ja muusikamaitset.

Muusikaõpetuses tähtsustame:

- 1) ühislaulmist kui rahvusliku kultuuritraditsiooni olulist väljendust ja edasikandjat;
- 2) loomingulist eneseväljendust;
- 3) õpilase loova ja kriitilise mõtlemise arengu toetamist;
- 4) õpilase isiklikku suhet muusikaga ning muusikalise suhtlemise rolli vaimse, füüsilise ja emotsionaalse tasakaalustamise võimalusena;
- 5) muusika osa tasakaalustatud isiksuse eetilise-esteetiliste väärtushinnangute kujunemisel;
- 6) õppija huvi ja isikupära.

Muusika õppeaine sisu on musitseerimine (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine, omalooming), muusika kuulamine ja muusikalugu, muusikaline kirjaoskus ning õppekäigud.

Muusikaõpetuse kaudu kujundame ja arendame õpilastes järgmisi osaoskusi:

- 1) laulmine;
- 2) pillimäng;
- 3) omalooming;
- 4) muusika kuulamine.

Muusikaõpetuse lahutamatu osa on muusikaline eneseväljendus, millega arendame õpilase isikupära, toetame oskuste ja teadmiste omandamist üksi ning koos musitseerimiseks ja loominguliseks eneseväljenduseks.

Musitseerimine on keskne tegevus muusikateadmiste ja -oskuste omandamiseks ning loova ja harmoonilise isiksuse kujunemiseks. Nii rühmas kui ka üksi õppides arendame suhtlemis- ja koostööoskust, üksteise kuulamise oskust, ühtekuuluvustunnet, hoolivust, paindlikkust ja tundetarkust ning juhime õpilaste enesehinnangut ja õpimotivatsiooni.

Ühislaulmise ning koorilauluga arendame sotsiaalseid oskusi, kujundame rahvuslikku eneseteadvust ja isamaa-armastust.

Omalooming on seotud kaasmängude, saadete, rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide, muusikalise liikumise ja tekstide loomisega, mille käigus loome võimalused muusikalise eneseväljenduse ja esinemisjulguse kujunemiseks ning arenemiseks. Omaloomingulises tegevuses rakendame ning kinnistame muusikateadmisi ja -oskusi.

Muusika kuulamisega arendame kuulamisoskust, tähelepanu, analüüsivõimet ja võrdlusoskust.

Muusikaloos tutvustame erinevaid muusika väljendusvahendeid, stiile, heliloojaid ja interpreete ning toetame kultuurilooliste teadmiste omandamist.

Muusikalise kirjaoskuse all mõisteme ainekavas sisalduvat elementaarset noodikirja lugemise oskust, mille omandamist toetame musitseerides ja mis loob eeldused muusika teadlikumaks mõistmiseks.

Muusika võimaldab osaleda kultuuris mitmel viisil ja kujundada elukestvat harrastust.

Õppekäigud (sh virtuaalsed) kontserdipaikadesse, teatritesse ning muuseumidesse kujundavad õpilaste silmaringi ja muusikamaitset, teadmisi kohalikust, oma riigi ja Euroopa kultuuripärandist ja nende rollist maailmas ning peamistest kultuurisaavutustest (sh popkultuurist). Muusikaõpetuse lahutamatu osa on osalus kooli kontserdielul, et õpilased omandaksid kogemusi nii esineja, kuulaja kui ka korraldajana.

Muusikaõpetust kavandades ja korraldades leitakse tunnivälise loometegevuse võimalusi (koorilaul, solistid, ansamblid, orkestrid, kontsertide jm esinemiste kavandamine, töötoad jms).

Hindamine

Hindamine kunstiainetes suunab ja julgustab õpilasi õppima ning tekitab ja hoiab huvi kunsti ja muusika vastu. Hindamise aluseks on gümnaasiumi riikliku õppekava üldosas sätestatu, kunsti ja muusika ainekavades esitatud õpitulemused ning kooli kehtestatud hindamisjuhised.

Hindamise nõuded ja korraldus, sh mitterumbrilise hindamise kasutamine ja kooliõppekava väliselt, sh mitteformaalhariduses omandatud teadmiste ja oskuste arvestamine, täpsustatakse kooli õppekavas.

Hindamise käigus saavad õpilased mitmekülgset tagasisidet oma töökultuuri ja töö ning individuaalse arengu kohta, millega õpetaja toetab nende kujunemist positiivse minapildi ja adekvaatse enesehinnanguga enastjuhtivaiks õppijaiks. Hindamisega loob õpetaja õpilastele võimalusi tuua õppe ajal esile oma edusamme, julgustades neid enda tugevaid külgi kasutama ja uusi oskusi arendama. Õpetaja võimaldab õpilastele erinevaid viise eneseanalüüsiks ja kaaslastelt tagasiside saamiseks ning selle aktseptsimiseks. Õpetaja saab hindamise varal teavet oma õpetamise tulemuslikkuse kohta ning sisendit nii õppetegevuse kui iseenda pädevuste arendamiseks.

Õpetaja kaasab õpilasi nii oma tööd hindama kui ka kaasõpilastele tagasisidet andma. Õpilasele on õppeühiku (õppetegevuste kogum, mis on suunatud samade õpitulemuste saavutamisele) alguses teada (õpetaja räägib sellest kursuse algul tunnis ja e-kooli kaudu), mida ja millal ta hindab, mis hindamisvahendeid kasutab ning mis on hindamiskriteeriumid. Õpetaja suunab õpilast õppe vältel oma õppimist ja seatud eesmärkide saavutamist analüüsima ning reflekteerima.

Aineteadmiste ja -oskuste kõrval annab õpetaja tagasisidet üldpädevuste arengu ning väärtushoiakute ja -hinnangute kujunemise kohta. Hoiakute kujunemise kohta annab õpetaja

tagasisidet suunavate ja toetavate sõnaliste hinnangutega. Õpilase seisukohtadele ühiskonnas ja maailmas toimuva kohta annab õpetaja sõnalist kirjeldavat tagasisidet. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestab õpetaja eelkõige töö sisu, kuid pöörab tähelepanu ka õpilase keelekasutusele, sh kunsti- ja muusikaterminite õigele kasutusele ja õigekirjale, mida ta arvestab hindamisel ülesande eesmärgi ja kokkulepitud hindamiskriteeriumide põhjal. Eestikeelse sõnavara omadnamise toetamiseks ja kinnistamiseks paneb õpetaja võimalusel õpilasi kaasa rääkima (vastama küsimustele, avaldama arvamust) igas tunnis ning pakub erinevat tüüpi kirjalikke töid (nt referaati, arvustust, esseed jm).

Hindamisel lähtub õpetaja õppimisele seatud eesmärgist ja hindab seda, mida on õpetatud. Sillamäe Gümnaasiumis kasutatakse õpilaste teadmiste ja oskuste hindamisel protsendilist skaalat. Sellise hindamise eesmärk on anda selgemat, õiglasemat ja sisulisemat tagasisidet õpitulemuste saavutamise kohta. Hindamine tugineb vastavalt riiklikus õppekavas ja kooli ainekavas määratletud õpitulemustele ning hindamiskriteeriumitele alljärgneva protsendilise skaala alusel.

Protsendiline hindamisskaala, õpilane:

< 50% – ei saavutanud nõutud õpiväljundeid; arusaamine käsitletud teemadest on puudulik ning esinevad olulised vead lahendustes,

51–74% – saavutas osaliselt õpiväljundid; saab ainekavast aru, kuid esinevad märgatavad vead või ebatäpsused lahenduskäigus,

75–89% – saavutas enamiku õpiväljundeid; teadmised on korrektsed ja oskused valdavalt tasemel, kuigi esinevad üksikud ebatäpsused keerukamates ülesannetes,

90–100% – saavutas kõik või peaaegu kõik õpiväljundid väga hea arusaamine juures, lahendused on täpsed ja loogilised, õpilasel on oskus rakendada teadmisi uutes olukordades.

Kirjalike tööde puhult teatatakse õpilastele sellest vähemalt nädal aega ette registreerides kontrolltöö Stuudiumi kalendrisse.

Diagnostilise hindamise käigus seletab õpetaja välja õpilaste eelteadmiste ja oskuste tase, ainealased väärarusaamad ning spetsiifilised õpiraskused, et kavandada edasist õppimist ja õpetamist. Sama meetodit kasutab õpetaja ka ainealase eesti keele oskuse diagnoosimiseks.

Erineva keerukusastmega teadmiste, oskuste ja hoiakute hindamise võimaldamiseks kasutab õpetaja mitmekesiseid hindamisviise ja -vorme. Hindamisvahendi ja -viisi valik sõltub seatud õppeeesmärkidest ja eeldatavast õpitulemusest.

Kunstiainete valdkonnapädevuse omandamisel on oluline roll õppe jooksul toimuval kujundaval hindamisel, mis toetab õpilase eneseusku ja innustab teda oma võimeid arendama. Kujundava hindamise kaudu saab õpilane temale arusaadaval viisil esitatud suulist ja kirjalikku tagasisidet oma õpitulemuste saavutamise taseme ning tugevate külgede ja arenguvõimaluste kohta. Kujundava hindamise rakendamist toetab õppeolukorras tehtud töö õpilasepoolne dokumenteerimine nt kavandite, jooniste, õpimapi, blogina vms.

Kunstiainetes väärtustatakse harjutamist. Lisaks õpitulemuste saavutamise toetamisele keskendub õpetaja kujundava hindamise käigus järgmistele aspektidele:

- 1) loovuse arengu toetamine (probleemide märkamine, mõtete voolavus ja paindlikkus, originaalsus, probleemilahendamisoskused, refleksioon);
- 2) huvi ning nii õppes kui ka kunsti- ja kultuurielust aktiivse osavõtu toetamine;
- 3) isikliku sideme loomine ainega ja isikupärase väljenduslaadi otsimine;
- 4) sallivuse areng ja silmaringi avardamine.

Kooli õppekavas kehtestatud hindamisjuhiste põhjal võib arvestada tunnist osavõtu aktiivsust ja tunnivälist muusikategevust (nt osalemine koolikooris, orkestris, ansamblis, esinemine kooliüritustel, kooli esindamine konkurssidel/võistlustel, sh muusikaolümpiaadil).

Kokkuvõttev hinne on üldjuhul õppeperioodi või mahuka õppeteema lõpul. Kokkuvõtvalt hinnates lähtub õpetaja õppes kui tervikust ja taotletavatest õpitulemustest. Hindamiskriteeriumid loob õpetaja õpilasi kaasates kooli kehtestatud hindamisjuhiste järgi.

Ainevaldkonna õppeained ja maht

õppeained	G1	G2	G3	kokku
Kunstiajalugu	1 kursus	1 kursus		2 kursust
Muusikaajalugu	2 kursust	1 kursus		3 kursust

Aine Kunst ja kunstiajalugu

Õppe-ja kasvatusesmärgid:

Arendada kunsti osaoskusi ja süvendada kunstiajaloolaseid teadmisi.

Mõtestada professionaalset kõrgkultuuri ja tegeleda ka leiutava ja juhusliku loominguga.

Arendada kognitiivseid oskusi, nagu loov ja kriitiline mõtlemine, refleksiooni- ja analüüsioskused, samuti mittekognitiivseid oskusi, nagu avatus, otsustusvõime ja riskijulgus.

Õpikeskkond

Koolis ja tunnis on üksteist austav, vastastikku hooliv ja toetav, turvaline, kiusamis- ja vägivallavaba õppekeskkond, mis rajaneb usalduslikel suhetel, sõbralikkusel ja heatahtlikkusel ning kus märgatakse ja tunnustatakse õpilase pingutusi ja õpiedu.

KEHTESTATUD
direktori 01.09.2026 käskkirjaga nr 1-2/26/35
Sillamäe Gümnaasiumi õppekava lisa

Koolis ja tunnis on õppimist, loovust ning eneseväljendust toetav sotsiaal-emotsionaalne, vaimne ja füüsiline õppekeskkond, mis soodustab õpilase iseseisvust, kaasa õpilasi, on piisavalt struktureeritud ning eakohane, mis on loovuse ja originaalsuse arendamisel ning avaldumisel oluline.

Nii füüsiline kui ka vaimne keskkond vastab õpilaste võimetele. Eriti arvestatakse psühholoogilisi baasvajadusi. Kunstid on muutuvad, vastuolusid tekitavad ning väärtuste ja kokkulepete piire kompavad. Seetõttu on eriti tähtis tagada turvaline vaimne keskkond, mille kujundamisele aitavad kaasa hinnanguvabad arutelud ja õpetaja pädevus tulla toime väärtuskonfliktidega.

Kunstiainete õppimise füüsiliseks õppekeskkonnaks on õpe ruumis, mis on varustatud esitlustehnika ja loovülesannete jaoks vajalike põhimaterjalidega (paber, käärid, liim, värvid ja voolimismass, musitseerimiseks sobivad vahendid).

Õpe toimub ka autentsetes keskkondades - linnaruumis ja muuseumites.

Kursuse nimetus	Kunst ja kunstiajalugu (I kursus)
Eelduskursus	Eeldusaine puudub
Kursuse läbiviimise aeg	G1
Kursuse maht	35 tundi
Kursuse eesmärgid	Kunstiajaloo teadmiste ja kunsti osaoskuste omandamine.
Kursuse jooksul käsitletav õppesisu	KUNSTIAJALUGU, VISUAALKULTUUR JA KUNSTNIKUD Kunsti roll eri ajastuil. Kunsti mõiste ja selle muutumise ajalugu. Kunstnik, teos ja vaataja oma kaasajas. Käsitletavat teemasid: Kunsti liigid, tehnikad ja žanrid. Kunstikultuuri üldistav ajatelg kunstiperioodide kaudu kunsti tekkimisest kuni 19. sajandini. Ajastule olulisemad kunstnikud ja nende loomingu iseloomustamine. Kunsti muutumise selgitamine ja põhjendamine. Vanimad kõrgkultuurid Antiikaja kunst Vana-Rooma ja Bütsantsi kunst Keskaja kunst Renessanss Barokk 18. ja 19. sajandi kunst

	VISUAALNE KIRJAOSKUS Kujutamise baaselemendid ja kompositsioonipõhimõtted Kahemõõtmeline: punkt, joon, kujund, pind/tekstuur, värv Kolmemõõtmeline: joon, vorm, pind, värv, ruum, mass, materjal, dimensionaalsus (reljeef, skulptuur, maakunst), valgus, Kompositsioonipõhimõtted: kontrast, liikumine, rütm, proportsioon, tasakaal, ühtsus, mõõtmelised, dominant, rõhutus, kuldlõige. Kompositsiooni kirjelduseks: suurem, väiksem, ühesuursed, ees, taga, lähemal, kaugemal, üleval, all, kõrval, paremal, vasakul, keskel, ääres, lähedal, koos, eraldi, tasakaalus. Joone, kujundi, vormi ja tekstuuri kirjelduseks. Perspektiiv: tsentraalperspektiiv, värvus- e õhuperspektiiv Värviteooria: Koloriit. Värvinimetused primaar ja sekundaarvärvide piires. Ruumiillusiooni loomise põhimõtted: kattumine, teravus, suurus Kaadriplaanid: üldplaan, keskplaan, suur plaan, detail. Taust, esiplaan, tagaplaan. Kursusel tehakse praktilisi loominguulisi töid, et kinnistada ajalooteadmisi ja arendada visuaalset kirjaoskust.
Lõiming teiste õppeainetega	Valdkonnasisene lõiming tugineb erinevate ainete kokkupuutepunktidele. Kunst ja muusika. Kunst ja muusika jagavad sarnaseid baasmõisteid, mille sisu on aga erialade väljendusvahenditest lähtuvalt ainuomane; ka kontseptsioonide sisu ei pruugi kattuda. Seetõttu on kunsti ja muusika lõimingukeskmeks ühised aspektid: • teose, autori ja loomingu määratlus • esitus (kunsti puhul näitused) ja tõlgendus (interpreteerimine) ning kriitika: • Kunst ja muusika kui loomemajanduse valdkonnad: kunsti- ja muusikakorraldus, vahendamine, brändimine, kunsti- ja muusika meedia, sisuloome, levitamine ja suunamudimine, festivalid, biennaalid jm rahvusvahelised suursündmused. • Eesti keel ja kirjandus. Arutlev ja kriitiline kirjutamine, oskussõnavara omandamine. • Kehaline kasvatus. Inimese anatoomia tundmine. Pooside ja liigutuste tabamine. • Keemia, matemaatika ja füüsika. Värvide ja skulptuuri ning arhitektuurimaterjalide leiutamine ja kasutamine. Arhitektuur

KEHTESTATUD
direktori 01.09.2026 käskkirjaga nr 1-2/26/35
Sillamäe Gümnaasiumi õppekava lisa

	ja insenertehnilised saavutused ehituskunstis. Värvide valmistamine maalikunstis. Ajalugu ja ühiskonnaõpetus. Erinevad kultuurid, väärtused ja ajastud. Riigid, traditsioonid tavad ja suhted. Võõrkeeled. Eriti prantsuse, itaalia ja ladina keele sõnavara omandamine. Rahatarkus I kursusel. Kunstik kui elukutse ja karjäärivõimalus ajaloolises perspektiivis. Kunstiteoste tellimine ja müük ammustel aegadel. Renesansskunstnikud kui insenerid, alkeemikud ja poliitikud. Kunstimaterjalide tootmine ja turustamine.
Õppekäigud/projektid	Kunstiajaloo I kursuse õppekäikudeks peateemaks on tutvumine kunstiteoste ja arhitektuuri näidetega kuni 19. sajandini. Õppekäikudeks sobivad hästi Kiek in de Köki kindlustusmuuseum koos bastionikäikudega, Kadrioru kunstimuuseum, Paksu Margareeta külastuskeskus ja Tallinna vanalinna tuurid.
Õpioskuste arendamine	Õpilane: 1) uurib ning kasutab teadlikult ja põhjendades visuaalseid kujutisi, jooniseid, skeeme ja sümboliseid suhtluses; 2) käitub füüsilistes ja digitaalsetes kultuurikeskkondades turvaliselt, järgib visuaalseid kujutisi luues ning kasutades seadust; 3) uurib, disainib või loob kunstiteose kõiki disainiprotsessi etappe läbides; 4) analüüsib ainealast keelt kasutades loodut ja arutleb loodu (nii kunsti kui ka visuaalsete objektide) üle erinevatelt positsioonidelt, seostades eri kunste ja kunsti teiste valdkondadega, kultuuri ja ühiskonna ning teaduse ja tehnoloogia arenguga.
Kursuse õpitulemused (konkreetne kursus)	Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine Õpilane: • kirjeldab visuaalseid keskkondi, kujutisi ja visuaalkultuuri objekte ning teadvustab ja põhjendab oma visuaalseid valikuid. • oskab leida, enamasti kriitiliselt hinnata ja kasutada erinevates allikates ja keskkondades pakutavat infot; • iseloomustab eri allikate põhjal kunstnike loomingut (kuni 19. saj.), kirjeldab vormi, kunstilist kujundit ja konteksti; • Paigutab kunstinähtused üldisel ajateljel õigesti. • käib kultuuriasutustes ja -sündmustel, oskab leida ning kriitiliselt hinnata eri keskkondades pakutavat infot; • teab teose tunnuseid (autorikaitse seaduse mõistes), autoriõigusega kaasnevaid õigusi ja põhilisi litsentse Plaanimine ja ideede arendamine; loomine Õpilane:

	• kujundab (loob) enda isikuga seonduvat visuaalset välja enamasti teadlikult; • loob sihipäraselt visuaalseid kujutisi, jooniseid, skeeme ja sümboleid; • teab, kuidas ideid genereerida. Arendab oma ideid esialgsest versioonist edasi, kasutades õpetaja pakutud meetodeid; • uurib ja kavandab enne loomist; • valib oma idee teostamiseks sobiva väljendusvahendi kõigi õpitud väljendusvahendite hulgast, toetudes vajadusel arutelule õpetajaga; • katsetab ja eksperimenteerib. Teab, et eksimine on tööprotsessi loomulik osa ning oskab sellest õppida; • Loob õpitud oskusi ja teadmisi rakendades kunstiteose või visuaalkultuuri objekti (reklaam, tarbegraafika, sotsiaalmeedia kuvand või identiteet jne) • oskab ja julgeb tööprotsessi käigus võtta vastu otsuseid, mis aitavad teiste töödest eristuda. • loob koostöös teostest ekspositsiooni, põhjendades tööde paigutust ruumis/seinal; Refleksioon, analüüs ja kriitika Õpilane: • analüüsib erinevaid visuaalkultuuri nähtusi erinevatest sotsiaalsetest rollidest lähtudes ja õpetaja abiga erinevaid meetodeid kasutades; • iseloomustab erinevate kunstnike loomingut; • Selgitab kunsti muutumise põhjusi. • Võrdleb eri ajastute kunsti kuni 19. sajandini. • selgitab oma tööprotsessi, võimalikke töökäigu ja sõnumi alternatiive, ning põhjendab sisulisi, uurimuslikke või loomingulisi otsuseid ja eksponeerimise valikuid ning piiranguid; • analüüsib oma teost ja tööprotsessi, valides õpetaja abiga erinevaid lähtepunkte ja meetodeid. Oskab oma valikuid põhjendada ning kunstitöö loomise konteksti selgitada. • teadvustab ja selgitab oma kunstialaseid eelistusi. • oskab kaasõpilaste teoseid ja tööprotsessi analüüsida; • kuulab kaasõppijate seisukohti, argumenteerib, aktsepteerib eriarvamusi;
Hindamine sh lõpptulemuse kujunemine	Kunsti osaoskusi ja kunstiajaloo teadmisi hinnatakse läbi kirjalike tööde ja loominguliste ülesannete. Sillamäe Gümnaasiumis kasutatakse õpilaste teadmiste ja oskuste hindamisel protsendilist

KEHTESTATUD
direktori 01.09.2026 käskkirjaga nr 1-2/26/35
Sillamäe Gümnaasiumi õppekava lisa

	skaalat. Sellise hindamise eesmärk on anda selgemat, õiglasemat ja sisulisemat tagasisidet õpitulemuste saavutamise kohta. Hindamine tugineb vastavalt riiklikus õppekavas ja kooli ainekavas määratletud õpitulemustele ning hindamiskriteeriumitele alljärgneva protsendilise skaala alusel. Protsendiline hindamisskaala, õpilane: < 50% – ei saavutanud nõutud õpiväljundeid; arusaamine käsitletud teemadest on puudulik ning esinevad olulised vead lahendustes, 51–74% – saavutas osaliselt õpiväljundid; saab ainest aru, kuid esinevad märgatavad vead või ebatäpsused lahenduskäigus, 75–89% – saavutas enamiku õpiväljundeid; teadmised on korrektsed ja oskused valdavalt tasemel, kuigi esinevad üksikud ebatäpsused keerukamates ülesannetes, 90–100% – saavutas kõik või peaaegu kõik õpiväljundid väga hea arusaamine juures, lahendused on täpsed ja loogilised, õpilasel on oskus rakendada teadmisi uutes olukordades. Kirjalike tööde puhult teatatakse õpilastele sellest vähemalt nädal aega ette registreerides kontrolltöö Stuudiumi kalendrisse. Kui kirjalikku või praktilist tööd, suulist vastust (esitust), praktilist tegevust või selle tulemust on hinnatud tulemusega alla 50% või on hinne jäänud panemata, antakse õpilasele võimalus järelevastamiseks või järeltöö sooritamiseks vastavalt Järelevastamise ja järeltööde sooritamise korrale. Õpetaja toetab õpilaste soovi oma õpitulemusi paranda ja võimaldab õpilastel selleks ette valmistada pakkudes konsultatsioone. Kunsti osaoskused võimaldavad kunsti õpetamist mitmekülgset käsitleda ja jälgivad disaini tsüklilist loogikat, mis on maailmas järjest laiemalt käibel nii kunstiteoste, toodete, protsesside kui ka uuringute kavandamisel. Kunsti osaoskused on: 1. väljaselgitamine, teadmine, mõistmine (kuulamine, vaatamine, lugemine, info otsimine, kirjeldamine, sõnastamine, valimine, uurimine); 2. plaanimine ja ideede arendamine (ideede genereerimine, visandamine, katsetamine, organiseerimine, protsessi plaanimine, koostamine, leiutamine);
--	--

KEHTESTATUD
direktori 01.09.2026 käskkirjaga nr 1-2/26/35
Sillamäe Gümnaasiumi õppekava lisa

	3. loomine (eesmärgipärane väljendus- ja töövahendite rakendamine, viimistlemine, toimetamine, täiendamine, esitlemine); 4. refleksioon, analüüs ja kriitika (uurimine, tõlgendamine, retsenseerimine, tagasisidestamine, arutlemine, väärtushinnangute arendamine ja andmine).
Õppematerjalid	Heie Marie Treier, Sigrid Abiline. „Kunstiajalugu esiajast realismini. Kunstiajalugu gümnaasiumile, I osa“ Mauruse kirjastus 2020.
Soovituslik kirjandus	„Üldine kunstiajalugu“ Jaak kangilaski. 1998. „Kunstikultuuri ajalugu. Ürgajast gootikani“. Jaak kangilaski. 2003. „Kunstikultuuri ajalugu. Renessansist impressionismini.“ Jaak Kangilaski. 2004. „Kunstikultuuri ajalugu. Postimpressionismist uue meediani.“ Jaak Kangilaski. 2005. „Kunstilugu koolidele“ Lauri Leesi. 2003

Kursuse nimetus	“Kunst ja visuaalkultuur 20. ja 21. sajandil (II kursus)
Eelduskursus	Eeldusaine puudub
Kursuse läbiviimise aeg	G2
Kursuse maht	35 tundi
Kursuse eesmärgid	Kunstiajaloo teadmiste ja kunsti osaoskuste omandamine.
Kursuse jooksul käsitletav õppesisu	Kunst moderniseerual ajastul. Usk ühiskonna ja kunsti progressi. Tehnoloogia ja linnastumise võidukäik. Modernistlik arhitektuur ja tööstusdisain. Funktsionalism. Ajastule olulisemad kunstnikud ja nende loomingu iseloomustamine. Kunsti muutumise selgitamine ja põhjendamine. Modernistliku kunsti suunad: impressionism, postimpressionism, fovism, ekspressionism, futurism, kubism, konstruktivism, funktsionalism, abstraktsionism, dada, sürrealism. abstraktne ekspressionism, minimalism, opkunst jne. Kunst ja sotsiaalsed liikumised.

	Popkunst. Hüperrealism. Igapäevaelu tungimine kunsti. Happening, kehakunst, maakunst. Kontseptualism, idee kui kunst. Kunstiteose kui objekti kadumine. Kunstiliikide piiride hajumine. Postmodernistlik kunst. Mäng minevikuga, tsitaat, remiks, paroodia. Sotsiaalkriitiline kunst. Kunstnike ja vaatajate koostöö. Kollektiivsus ja anonüümsus kunstis. Kunstimeediumide paljus. Maalikunst. Installatsioon. Fotokunst. Videokunst. Performance. VISUAALNE KIRJAOSKUS Kujutamise baaselemendid ja kompositsioonipõhimõtted Kahemõõtmeline: punkt, joon, kujund, pind/tekstuur, värv Kolmemõõtmeline: joon, vorm, pind, värv, ruum, mass, materjal, dimensionaalsus (reljeef, skulptuur, maakunst), valgus, Kompositsioonipõhimõtted: kontrast, liikumine, rütm, proportsioon, tasakaal, ühtsus, mõõtmed, dominant, rõhutus, kuldlõige. Kompositsiooni kirjelduseks: suurem, väiksem, ühesuurused, ees, taga, lähemal, kaugemal, üleval, all, kõrval, paremal, vasakul, keskel, ääres, lähedal, koos, eraldi, tasakaalus. Joone, kujundi, vormi ja tekstuuri kirjelduseks. Perspektiiv: tsentraalperspektiiv, värvus- e õhuperspektiiv Värviteooria: Koloriit. Värvinimetused primaar ja sekundaarvärvide piires. Ruumiillusiooni loomise põhimõtted: kattumine, teravus, suurus Kaadriplaanid: üldplaan, keskplaan, suur plaan, detail. Taust, esiplaan, tagaplaan. Kursusel tehakse praktilisi loomingulisi töid, et kinnistada ajalooteadmisi ja arendada visuaalset kirjaoskust.
Lõiming teiste õppeainetega	Valdkonnasisene lõiming tugineb erinevate ainete kokkupuutepunktile. Kunst ja muusika. Kunst ja muusika jagavad sarnaseid baasmõisteid, mille sisu on aga erialade väljendusvahenditest lähtuvalt ainuomane; ka kontseptsioonide sisu ei pruugi kattuda. Seetõttu on kunsti ja muusika lõimingukeskmeks ühised aspektid:

	• teose, autori ja loomingu määratlus • esitus (kunsti puhul näitused) ja tõlgendus (interpreteerimine) ning kriitika • nüüdisaegsed mitmemeeelised kunstinähtused, kuis lõimuvad muusika tants ja kujutav kunst. • Apropriatsioon nii muusikas kui kunstis: remiks, kaver, kollaaž • Kunst ja muusika kui loomemajanduse valdkonnad: kunsti- ja muusikakorraldus, vahendamine, brändimine, kunsti- ja muusika meedia, sisuloome, levitamine ja suunamudimine, festivalid, biennaalid jm rahvusvahelised suursündmused. Ajalugu ja ühiskonnaõpetus. Erinevad kultuurid, väärtused ja ajastud. Riigid, traditsioonid tavad ja suhted. Võõrkeeled. Eriti prantsuse, itaalia ja ladina keele sõnavara omandamine. Rahatarkus II kursusel. Eesti kunst kui investering. Valida üks Eesti kunstnik kunsti kevadoksjonite nimekirjast ja teha temast esitlus. Lisaks analüüsida lähemalt tema oksjonile pandud tööd ning jälgida, milline on alghind ja milliseks kujunes lõplik haamrihind oksjonil. Tulemuseks ettekanne Eesti kunstnikest ning nende teoste turuhinnast.
Õppekäigud/projektid	Kunstiajaloo II kursuse õppekäikudeks peateemaks on tutvumine kaasaegse kunsti meediumite ja näidetega. Õppekäikudeks sobivad hästi Fotografiska Tallinn, Uue Kunsti Muuseum ja KUMU kunstimuuseum
Õpioskuste arendamine	Õpilane: 1) uurib ning kasutab teadlikult ja põhjendades visuaalseid kujutisi, jooniseid, skeeme ja sümboleid suhtluses; 2) käitub füüsilistes ja digitaalsetes kultuurikeskkondades turvaliselt, järgib visuaalseid kujutisi luues ning kasutades seadust; 3) uurib, disainib või loob kunstiteose kõiki disainiprotsessi etappe läbides; 4) analüüsib ainealast keelt kasutades loodut ja arutleb loodu (nii kunsti kui ka visuaalsete objektide) üle erinevatelt positsioonidelt, seostades eri kunste ja kunsti teiste valdkondadega, kultuuri ja ühiskonna ning teaduse ja tehnoloogia arenguga.

Kursuse õpitulemused (konkreetne kursus)	Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine Õpilane: • kirjeldab visuaalseid keskkondi, kujutisi ja visuaalkultuuri - objekte ning teadvustab ja põhjendab oma visuaalseid valikuid. • oskab leida, enamasti kriitiliselt hinnata ja kasutada erinevates allikates ja keskkondades pakutavat infot; • iseloomustab eri allikate põhjal kunstnike loomingut (20. sajandist alates tänapäevani), kirjeldab vormi, kunstilist kujundit ja konteksti; • Paigutab kunstinähtused üldisel ajateljel õigesti. • käib kultuuriasutustes ja -sündmustel, oskab leida ning kriitiliselt hinnata eri keskkondades pakutavat infot; • teab teose tunnuseid (autorikaitse seaduse mõistes), autoriõigusega kaasnevaid õigusi ja põhilisi litsentse Plaanimine ja ideede arendamine; loomine Õpilane: • kujundab (loob) enda isikuga seonduvat visuaalset välja enamasti teadlikult; • loob sihipäraselt visuaalseid kujutisi, jooniseid, skeeme ja sümboleid; • teab, kuidas ideid genereerida. Arendab oma ideid esialgsest versioonist edasi, kasutades õpetaja pakutud meetodeid; • uurib ja kavandab enne loomist; • valib oma idee teostamiseks sobiva väljendusvahendi kõigi õpitud väljendusvahendite hulgast, toetudes vajadusel arutelule õpetajaga; • katsetab ja eksperimenteerib. Teab, et eksimine on tööprotsessi loomulik osa ning oskab sellest õppida; • Loob õpitud oskusi ja teadmisi rakendades kunstiteose või visuaalkultuuri objekti (reklaam, tarbegräafika, sotsiaalmeedia kuvand või identiteet jne) • oskab ja julgeb tööprotsessi käigus võtta vastu otsuseid, mis aitavad teiste töödest eristuda. • loob koostöös teostest ekspositsiooni, põhjendades tööde paigutust ruumis/seinal; Refleksioon, analüüs ja kriitika Õpilane: • analüüsib erinevaid visuaalkultuuri nähtusi erinevatest
---	--

	sotsiaalsetest rollidest lähtudes ja õpetaja abiga erinevaid meetodeid kasutades; • iseloomustab erinevate kunstnike loomingut; • Selgitab kunsti muutumise põhjusi. • Võrdleb 20. ja 21. sajandi kunstisuundi. • selgitab oma tööprotsessi, võimalikke töökäigu ja sõnumi alternatiive, ning põhjendab sisulisi, uurimuslikke või loomingulisi otsuseid ja eksponeerimise valikuid ning piiranguid; • analüüsib oma teost ja tööprotsessi, valides õpetaja abiga erinevaid lähtepunkte ja meetodeid. Oskab oma valikuid põhjendada ning kunstitöö loomise konteksti selgitada. • teadvustab ja selgitab oma kunstialaseid eelistusi. • oskab kaasõpilaste teoseid ja tööprotsessi analüüsida; • kuulab kaasõppijate seisukohti, argumenteerib, aktsepteerib eriarvamusi;
Hindamine sh lõpptulemuse kujunemine	Kunsti osaoskusi ja kunstiajaloo teadmisi hinnatakse läbi kirjalike tööde ja loominguliste ülesannete viiepallilises hindamissüsteemis. Kirjalike tööde puhult teatatakse õpilastele sellest vähemalt nädal aega ette registreerides kontrolltöö Stuumiumi kalendrisse. Kui kirjalikku või praktilist tööd, suulist vastust (esitust), praktilist tegevust või selle tulemust on hinnatud hindegaga „puudulik” või „nõrk” või on hinne jäänud panemata, antakse õpilasele võimalus järelevastamiseks või järeltöö sooritamiseks vastavalt Järelevastamise ja järeltööde sooritamise korrale. Õpetaja toetab õpilaste soovi oma õpitulemusi paranda ja võimaldab õpilastel selleks ette valmistada pakkudes konsultatsioone. Kunsti osaoskused võimaldavad kunsti õpetamist mitmekülgselt käsitleda ja jälgivad disaini tsüklilist loogikat, mis on maailmas järjest laiemalt käibel nii kunstiteoste, toodete, protsesside kui ka uuringute kavandamisel. Kunsti osaoskused on: 1. väljaselgitamine, teadmine, mõistmine (kuulamine, vaatamine, lugemine, info otsimine, kirjeldamine, sõnastamine, valimine, uurimine);

	2. plaanimine ja ideede arendamine (ideede genereerimine, visandamine, katsetamine, organiseerimine, protsessi plaanimine, koostamine, leiutamine); 3. loomine (eesmärgipärane väljendus- ja töövahendite rakendamine, viimistlemine, toimetamine, täiendamine, esitlemine); 4. refleksioon, analüüs ja kriitika (uurimine, tõlgendamine, retsenseerimine, tagasisidestamine, arutlemine, väärtushinnangute arendamine ja andmine).
Õppematerjalid	Heie Marie Treier, Sigrid Abiline. „Kunst ja visuaalkultuur 20. ja 21. sajandil. Kunstiajalugu gümnaasiumile, II osa“ Mauruse kirjastus 2020.
Soovituslik kirjandus	„Üldine kunstiajalugu“ Jaak Kangilaski. 1998. „Kunstikultuuri ajalugu. Ürgajast gootikani“. Jaak Kangilaski. 2003. „Kunstikultuuri ajalugu. Renessansist impressionismini.“ Jaak Kangilaski. 2004. „Kunstikultuuri ajalugu. Postimpressionismist uue meediani.“ Jaak Kangilaski. 2005. „Kunstilugu koolidele“ Lauri Leesi. 2003
Kursuse väljund (lõpptulemus mitme kursuse korral)	Õpitulemused Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine Õpilane: 1) uurib ning kasutab teadlikult ja põhjendades visuaalseid kujutisi, keskkondi, jooniseid, skeeme ning sümboleid suhtluses; 2) iseloomustab eri allikate põhjal kunstnike loomingut, kirjeldab vormi, kunstilist kujundit ja konteksti; 3) teab kunsti- ja visuaalkultuuri ajaloo põhistruktuuri; 4) käib iseseisvalt kultuuriasutustes ja -sündmustel, oskab leida ning kriitiliselt hinnata eri keskkondades pakutavat infot; 5) järgib üldiselt autoriõiguse seadust visuaalide loomisel, tarbimisel ja jagamisel. Plaanimine ja ideede arendamine, loomine Õpilane: 1) genereerib ideid, arendab esialgset ideed edasi; 2) uurib, disainib või loob kunstiteose kõiki disainiprotsessi etappe läbides; 3) esitleb loometöö tulemust visuaalsete abimaterjalide toel (skeem, makett, plakat, digitaalne esitus);

	4) loob koostöös teistega teostest ekspositsiooni, põhjendab tööde paigutust ning esitleb teost publikule selgelt. Refleksioon, analüüs ja kriitika Õpilane: 1) analüüsib ainealast keelt kasutades loodut ja arutleb loodu (nii kunsti kui ka visuaalsete objektide) üle eri positsioonidelt; 2) toob näiteid teiste seostuvate teoste kohta, põhjendab seoseid muude ühiskonnaelu valdkondadega nii ajaloost kui ka tänapäevast, tuginedes teistele õppeainetele, erialakirjandusele, aimekirjandusele, popkultuurile ning meediale; 3) mõtestab esemelise ning ruumilise keskkonna või disaininäidete esteetilisi, eetilisi, funktsionaalseid ja ökoloogilisi aspekte; 4) dokumenteerib enda uurimis- ja kavandamisprotsessi; 5) analüüsib oma ja retsenseerib kaasõpilaste tööprotsessi ning tulemust, valides teadlikult eri lähtepunkte ja meetodeid.
--	---

ÕPPEAINE - Muusika

Õppeaine kirjeldus, sh lõimingu põhimõtted kursuste vahel ja aineüleselt, hindamise erisused

Muusikal kui universaalsel suhtlusvahendil on läbi aegade olnud tähtis osa laste ja noorte vaimsel, moraalsel ning esteetilisel kasvatamisel. Muusikaõpetuse taotlus on luua muusikateadmiste, -oskuste ja -kogemuste süsteem. Üldhariduskooli muusikaõpetuse eesmärk on tekitada huvi muusika ja musitseerimise vastu ning kujundada harmoonilist ja loovat isiksust. Muusikaõpetuses lähtume eesti koolimuusikas väljakujunenud traditsioonidest ja põhimõtetest (Riho Päts, Heino Kaljuste), mis toetuvad Zoltán Kodály meetodile ja Carl Orffi pedagoogika adapteeritud käsitlusele ning tänapäeva pedagoogika teadmusele ja kogemusele.

Muusikaga tegelemine rikastab tundeelu, kujundab esteetilisi hoiakuid ning kultuurilisi tõekspidamisi. Muusikaõpetuse kaudu loome võimalused muusikaoskuste arenguks, avame ja avarame muusikaga tegelemise viise ning toetame elukestva muusikaharrastuse teket.

Eesti ja maailma muusikakultuuri tutvustamise kaudu kujundame õpilaste sotsiaalkultuurilisi väärtushinnanguid ja muusikamaitset.

Muusikaõpetuses tähtsustame:

- 1) ühislaulmist kui rahvusliku kultuuritraditsiooni olulist väljendust ja edasikandjat;
- 2) loomingulist eneseväljendust;
- 3) õpilase loova ja kriitilise mõtlemise arengu toetamist;
- 4) õpilase isiklikku suhet muusikaga ning muusikalise suhtlemise rolli vaimse, füüsilise ja emotsionaalse tasakaalustamise võimalusena;
- 5) muusika osa tasakaalustatud isiksuse eetilise-esteetiliste väärtushinnangute kujunemisel;
- 6) õppija huvi ja isikupära.

Muusika õppeaine sisu on musitseerimine (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine, omalooming), muusika kuulamine ja muusikalugu, muusikaline kirjaoskus ning õppekäigud.

Muusikaõpetuse kaudu kujundame ja arendame õpilastes järgmisi osaoskusi:

- 1) laulmine;
- 2) pillimäng;
- 3) omalooming;
- 4) muusika kuulamine.

Muusikaõpetuse lahutamatu osa on muusikaline eneseväljendus, millega arendame õpilase isikupära, toetame oskuste ja teadmiste omandamist üksi ning koos musitseerimiseks ja loominguliseks eneseväljenduseks.

Musitseerimine on keskne tegevus muusikateadmiste ja -oskuste omandamiseks ning loova ja harmoonilise isiksuse kujunemiseks. Nii rühmas kui ka üksi õppides arendame suhtlemis- ja koostööoskust, üksteise kuulamise oskust, ühtekuuluvustunnet, hoolivust, paindlikkust ja tundetarkust ning juhime õpilaste enesehinnangut ja õpimotivatsiooni.

Ühislaulmise ning koorilauluga arendame sotsiaalseid oskusi, kujundame rahvuslikku eneseteadvust ja isamaa-armastust.

Omalooming on seotud kaasmängude, saadete, rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide, muusikalise liikumise ja tekstide loomisega, mille käigus loome võimalused muusikalise eneseväljenduse ja esinemisjulguse kujunemiseks ning arenemiseks. Omaloomingulises tegevuses rakendame ning kinnistame muusikateadmisi ja -oskusi.

Muusika kuulamisega arendame kuulamisoskust, tähelepanu, analüüsivõimet ja võrdlusoskust.

Muusikaloos tutvustame erinevaid muusika väljendusvahendeid, stiile, heliloojaid ja interpreete ning toetame kultuurilooliste teadmiste omandamist.

Muusikalise kirjaoskuse all mõisteme ainekavas sisalduvat elementaarset noodikirja lugemise oskust, mille omandamist toetame musitseerides ja mis loob eeldused muusika teadlikumaks mõistmiseks.

Muusika võimaldab osaleda kultuuris mitmel viisil ja kujundada elukestvat harrastust.

Õppekäigud (sh virtuaalsed) kontserdipaikadesse, teatritesse ning muuseumidesse kujundavad õpilaste silmaringi ja muusikamaitset, teadmisi kohalikust, oma riigi ja Euroopa kultuuripärandist ja nende rollist maailmas ning peamistest kultuurisaavutustest (sh popkultuurist). Muusikaõpetuse lahutamatu osa on osalus kooli kontserdielul, et õpilased omandaksid kogemusi nii esineja, kuulaja kui ka korraldajana.

Muusikaõpetust kavandades ja korraldades leitakse tunnivälise loometegevuse võimalusi (koorilaul, solistid, ansamblid, orkestrid, kontsertide jm esinemiste kavandamine, töötoad jms).

Hindamine

Hindamine kunstiainetes suunab ja julgustab õpilasi õppima ning tekitab ja hoiab huvi kunsti ja muusika vastu. Hindamise aluseks on gümnaasiumi riikliku õppekava üldosas sätestatu, kunsti ja muusika ainekavades esitatud õpitulemused ning kooli kehtestatud hindamisjuhised.

Hindamise nõuded ja korraldus, sh mittenumbrilise hindamise kasutamine ja kooliõppekava väliselt, sh mitteformaalhariduses omandatud teadmiste ja oskuste arvestamine, täpsustatakse kooli õppekavas.

Hindamise käigus saavad õpilased mitmekülgset tagasisidet oma töökultuuri ja töö ning individuaalse arengu kohta, millega õpetaja toetab nende kujunemist positiivse minapildi ja adekvaatse enesehinnanguga enastjuhtivaiks õppijaiks. Hindamisega loob õpetaja õpilastele võimalusi tuua õppe ajal esile oma edusamme, julgustades neid enda tugevaid külgi kasutama ja uusi oskusi arendama. Õpetaja võimaldab õpilastele erinevaid viise eneseanalüüsiks ja kaaslastelt tagasiside saamiseks ning selle aktseptsimiseks. Õpetaja saab hindamise varal teavet oma õpetamise tulemuslikkuse kohta ning sisendit nii õppetegevuse kui iseenda pädevuste arendamiseks.

Õpetaja kaasab õpilasi nii oma tööd hindama kui ka kaasõpilastele tagasisidet andma. Õpilasele on õppeühiku (õppetegevuste kogum, mis on suunatud samade õpitulemuste saavutamisele) alguses teada (õpetaja räägib sellest kursuse algul tunnis ja e-kooli kaudu), mida ja millal ta hindab, mis hindamisvahendeid kasutab ning mis on hindamiskriteeriumid. Õpetaja suunab õpilast õppe vältel oma õppimist ja seatud eesmärkide saavutamist analüüsima ning reflekteerima.

Aineteadmiste ja -oskuste kõrval annab õpetaja tagasisidet üldpädevuste arengu ning väärtushoiakute ja -hinnangute kujunemise kohta. Hoiakute kujunemise kohta annab õpetaja tagasisidet suunavate ja toetavate sõnaliste hinnangutega. Õpilase seisukohtadele ühiskonnas ja maailmas toimuva kohta annab õpetaja sõnalist kirjeldavat tagasisidet. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestab õpetaja eelkõige töö sisu, kuid pöörab tähelepanu ka õpilase keelekasutusele, sh kunsti- ja muusikaterminite õigele kasutusele ja õigekirjale, mida ta arvestab hindamisel ülesande eesmärgi ja kokkulepitud hindamiskriteeriumide põhjal. Eestikeelse sõnavara omadnamise toetamiseks ja kinnistamiseks paneb õpetaja võimalusel õpilasi kaasa rääkima (vastama küsimustele, avaldama arvamust) igas tunnis ning pakub erinevat tüüpi kirjalikke töid (nt referaati, arvustust, esseed jm).

Hindamisel lähtub õpetaja õppimisele seatud eesmärgist ja hindab seda, mida on õpetatud. Sillamäe Gümnaasiumis kasutatakse õpilaste teadmiste ja oskuste hindamisel protsendilist skaalat. Sellise hindamise eesmärk on anda selgemat, õiglasemat ja sisulisemat tagasisidet õpitulemuste saavutamise kohta. Hindamine tugineb vastavalt riiklikus õppekavas ja kooli ainekavas määratletud õpitulemustele ning hindamiskriteeriumitele alljärgneva protsendilise skaala alusel.

Protsendiline hindamisskaala, õpilane:

< 50% – ei saavutanud nõutud õpiväljundeid; arusaamine käsitletud teemadest on puudulik ning esinevad olulised vead lahendustes, 51–74% – saavutas osaliselt õpiväljundid; saab ainekavast aru, kuid esinevad märgatavad vead või ebatäpsused lahenduskäigus, 75–89% – saavutas enamiku õpiväljundeid; teadmised on korrektsed ja oskused valdavalt tasemel, kuigi esinevad üksikud ebatäpsused keerukamates ülesannetes, 90–100% – saavutas kõik või peaaegu kõik õpiväljundid väga hea arusaamine juures, lahendused on täpsed ja loogilised, õpilasel on oskus rakendada teadmisi uutes olukordades.

Kirjalike tööde puhul teatatakse õpilastele sellest vähemalt nädal aega ette registreerides kontrolltöö Stuudiumi kalendrisse.

Diagnostilise hindamise käigus seletab õpetaja välja õpilaste eelteadmiste ja oskuste tase, ainealased väärtused ning spetsiifilised õpiraskused, et kavandada edasist õppimist ja õpetamist. Sama meetodit kasutab õpetaja ka ainealase eesti keele oskuse diagnoosimiseks.

Erineva keerukusastmega teadmiste, oskuste ja hoiakute hindamise võimaldamiseks kasutab õpetaja mitmekesiseid hindamisviise ja -vorme. Hindamisvahendi ja -viisi valik sõltub seatud õppeeesmärkidest ja eeldatavast õpitulemusest.

Kunstiainete valdkonnapädevuse omandamisel on oluline roll õppe jooksul toimuval kujundaval hindamisel, mis toetab õpilase eneseuskust ja innustab teda oma võimeid arendama. Kujundava hindamise kaudu saab õpilane temale arusaadaval viisil esitatud suulist ja kirjalikku tagasisidet oma õpitulemuste saavutamise taseme ning tugevate külgede ja arenguvõimaluste kohta. Kujundava hindamise rakendamist toetab õppeolukorras tehtud töö õpilasepoolne dokumenteerimine nt kavandite, jooniste, õpimapi, blogina vms.

Kunstiainetes väärtustatakse harjutamist. Lisaks õpitulemuste saavutamise toetamisele keskendub õpetaja kujundava hindamise käigus järgmistele aspektidele:

- 1) loovuse arengu toetamine (probleemide märkamine, mõtete voolavus ja paindlikkus, originaalsus, probleemilahendamisoskused, refleksioon);
- 2) huvi ning nii õppes kui ka kunsti- ja kultuurielust aktiivse osavõtu toetamine;
- 3) isikliku sideme loomine ainega ja isikupärase väljenduslaadi otsimine;
- 4) sallivuse areng ja silmaringi avardumine.

Kooli õppekavas kehtestatud hindamisjuhiste põhjal võib arvestada tunnist osavõtu aktiivsust ja tunnivälist muusikategevust (nt osalemine koolikooris, orkestris, ansamblis, esinemine kooliüritustel, kooli esindamine konkurssidel/võistlustel, sh muusikaolümpiaadil).

Kokkuvõttev hinne on üldjuhul õppeperioodi või mahuka õppeteema lõpul. Kokkuvõtvalt hinnates lähtub õpetaja õppest kui tervikust ja taotletavatest õpitulemustest. Hindamiskriteeriumid loob õpetaja õpilasi kaasates kooli kehtestatud hindamisjuhiste järgi.

Gümnaasiumi kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud

Õpilane:

- 1) huvitub muusikast kui kunstiliigist, väärtustab helikultuuri eri ilminguid, teadvustab ja arendab muusikategevuste kaudu oma võimeid;
- 2) teadvustab ning mõistab muusika ja muusikalise suhtlemise rolli enda vaimse, füüsilise ja emotsionaalse tasakaalustamise võimalusena, identiteedi kujundajana ning ümbritseva maailma mõtestajana; on kujundanud valmisoleku elukestvaks muusikaharrastuseks;
- 3) osaleb aktiivselt musitseerimises: tegutseb koos teistega, vastutab enda tegevuse eest rühmas (klassis, kooris, ansamblis vm);
- 4) teadvustab ennast rahvuskultuuri kandjana: väärtustab Eesti muusikatraditsioone ja on nende edasikandja laulja ja/või pillimängijana ning osaleb laulupidudel;
- 5) seostab muusikat ja helikultuuri teiste eluvaldkondadega, mõistab kultuuri, ühiskonna, teaduse ja tehnoloogia omavahelisi seoseid;
- 6) rakendab omandatud muusikateadmisi ja -oskusi loometegevuses: julgeb katsetada, aktseptsib enda ja kaaslaste muusikalise eneseväljenduse viise;
- 7) suhtub kriitilis-loovalt muusika ja kultuurimaastiku ilmingutesse, muusikaüritustel ja õppekäikudel kogetusse, oskab oma arvamusi teadmiste põhjal analüüsida ja tõlgendada;
- 8) valib endale meelepärase(d) muusikaga tegelemise viisi(d), hindab oma kogemust ja jagab seda kaaslastega;
- 9) mõistab enda õigusi ja kohustusi helikultuuri tarbijana, oskab hinnata muusikamaailmas tegutsevate inimeste tööd;
- 10) tegutseb eetilisel ja ohutult (sh autoriõigust arvestades) nii reaalsetes kui ka virtuaalsetes kultuurikeskkondades, suhtub kriitiliselt infotehnoloogia ja meedia kujundatud keskkonda.

Kooliastme õpitulemused

Musitseerimine: laulmine, pillimäng, omalooming (I–III kursus)

Õpilane:

- 1) kasutab musitseerides põhikoolis ja gümnaasiumi jooksul omandatud muusikateadmisi ja -oskusi, sh muusikalist kirjaoskust;
- 2) valib endale meelepärase(d) muusikaga tegelemise viisi(d), hindab oma kogemust ja jagab seda kaaslastega;
- 3) laulab ühe- ja/või mitmehäälsed laule klassitunnis, ansamblis ja/või koolikooris; osaleb laulurepertuaari valimisel ning põhjendab oma valikut;
- 4) väärtustab ja hindab ühislaulmise traditsiooni, on laulupidude traditsiooni edasikandja koorilaulja ja/või kuulajana ning analüüsib kogetut suuliselt ja kirjalikult;

- 5) musitseerib erinevates pillikoosseisudes, kasutades põhikoolis omandatud muusikateadmisi ja pillimänguoskusi;
- 6) loob erinevaid muusikast lähtuvaid tekste (regivärss, laulusõnad jm);
- 7) loob ning esitab iseseisvalt ja/või rühmas kaasmänge, rütmilis-meloodilisi improvisatsioone,(digi)kompositsioone, laulusaateid jm;
- 8) analüüsib enda ja kaaslaste loomingut, võrdleb loodut ning annab sellele hinnangu.

Muusika kuulamine ja muusikalugu (I–III kursus)

Õpilane:

- 1) leiab seoseid paikkonna, Eesti ja Euroopa muusikakultuuri vahel;
- 2) teab Eesti heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ja muusika suursündmusi; tunneb eesti pärimusmuusikat, rahvusliku muusikakultuuri sünnilugu ning loob seoseid Eesti muusikakultuuri mineviku ja nüüdisaja vahel;
- 3) võrdleb käsitletud ajastute (keskaja, renessansi, baroki, klassitsismi, romantismi, 20. sajandi) üldkultuurilist tausta, loob seoseid varasemate aegade ja nüüdisaja muusikakultuuri vahel ning mõistab muusika rolli eri ajastuil;
- 4) eristab ja võrdleb muusikanäidete varal eri ajastute muusikat; põhjendab oma arvamust, toetudes teadmistele ning muusika oskussõnavarale;
- 5) leiab infot allikakriitiliselt: koostab essee, referaadi, muusikaürituse arvustuse või lühiaurimuse, kasutades infotehnoloogia ning digivõimalusi;
- 6) teeb valiku muusikaga tegelemise võimalustest, seostab muusikat enda vaimse, füüsilise ja emotsionaalse heaoluga, teab muusikaga seonduvaid elukutseid ning õppimisvõimalusi;
- 7) väljendab oma arvamust ning analüüsib kuulatud ja/või virtuaalseid muusikaüritusi ja õppekäike, rakendades omandatud teadmisi ning muusikasõnavara;
- 8) kasutab muusikat kuulates digikeskkondi ja -rakendusi;
- 9) teab autorikaitse seadust ja järgib seda muusikategevustes

1. kursus – "Uusaegse helikeele kujunemine"

Õpitulemused:

Õpilane:

- 1) kasutab musitseerides põhikoolis ja gümnaasiumi jooksul omandatud muusikateadmisi ja -oskusi, sh muusikalist kirjaoskust;
- 2) valib endale meelepärase(d) muusikaga tegelemise viisi(d), hindab oma kogemust ja jagab seda kaaslastega;
- 3) laulab ühe- ja/või mitmehäälsed laule klassitunnis, ansamblis ja/või koolikooris; osaleb laulurepertuaari valimisel ning põhjendab oma valikut;
- 4) väärtustab ja hindab ühislaulmise traditsiooni, on laulupidude traditsiooni edasikandja koorilaulja ja/või kuulajana ning analüüsib kogetut suuliselt ja/või kirjalikult;
- 5) musitseerib erinevates pillikoosseisudes, kasutades põhikoolis omandatud muusikateadmisi ja pillimänguoskusi;
- 6) loob erinevaid muusikast lähtuvaid tekste;
- 7) loob ning esitab iseseisvalt ja/või rühmas kaasmänge, rütmilis-meloodilisi improvisatsioone,(digi)kompositsioone, laulusaateid jm;

8) analüüsib enda ja kaaslaste loomingut, võrdleb loodut ning annab sellele hinnangu.

Õppesisu.

Laulmine

1. Laulud muusikaloo illustreerimiseks, vokaalsete võimete, esinemisoskuse ning kriitilise mõtlemise arendamiseks ja tundeelu rikastamiseks.
2. Ühislaulud (sh põhikoolis omandatud ühislauluvara jm), eesti levimuusika, pop- ja rokkmuusika lauluvara õpilaste huvist lähtuvalt, eesti rahvakalendri ja riiklike tähtpäevadega seotud laulud.
3. Põhikoolis omandatud muusikaline kirjaoskus, mille hulka kuuluvad:
 - o erinevad helivältsed, rütmifiguurid ja pausid;
 - o neljandiktaktimõõt ja laulurepertuaarist tulenevalt kaheksandiktaktimõõt;
 - o ühe võtmemärgiga helistikud (ja repertuaarist tulenevalt kahe võtmemärgiga helistikud);
 - o ühe-, kahe- ja kolmeosaline lihtvorm, rondo, variatsioonivorm;
 - o bassivõti repertuaarist tulenevalt.

Muusikalise kirjaoskuse hulka kuuluvad ka muusikalised oskussõnad: meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika, harmoonia, vorm, faktuur jt

Õpilased laulavad *a cappella* ja saatega nii kooris, ansamblis kui ka üksi, mille käigus kuulvad ja kuulavad nii ennast kui ka teisi. Tutvuvad laulupeo traditsiooni, võimalusel laulavad koolikooris. Laulavad oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni, puhta intonatsiooniga ja väljendusrikkalt ning arvestavad esitatava muusikapala stiili, järgitakse häälehoiu põhimõtteid.

Pillimäng

Pillimängu rakendavad õpilased ühismusitseerimisel, omaloomingu esitamisel ja muusikaloo illustreerimiseks koolis olemasolevate pillidega õpetaja ja/või õpilaste valikul kasutades muusikalist kirjaoskust.

Õpivad süvendatult põhikoolis omandatud pillimänguoskusi ning avardavad musitseerimisvõimalusi erinevates pillikoosseisudes.

Muusikaline omalooming

1. Lihtsate meloodiate ja erinevate muusikast lähtuvate tekstide loomine. Muusika loomine muusikaloo illustreerimiseks, nt kaanoni, rütmikaanoni, moteti loomine.
2. Rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide, kaasmängude loomine ja esitamine üksi või rühmas.
Laulusaadete loomine koolis olemasolevate pillidega.
3. Omaloomingu katsetused erinevate tehnikate, nt *beatbox*, *vocal percussion*, ning rakenduste ja programmidega, nt BandLab, Ableton Live, BeepBox, GarageBand, Musescore, Noteflight, Audacity jt.

Omaloomingut loovad ja esitavad gümnaasistid üksi, ansamblis ja/või kõik koos. Katsetavad julgelt loomeideedega, kasutades muusikalisi osaoskusi (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine) nii eraldi kui ka omavahel lõimitult rakendades õpitud muusikalise kirjaoskuse teadmisi. Omaloomingu meloodia noodistamisel rakendavad õpilased absoluutset noodisüsteemi.

Konkreetsed lõimingu näited.

Eesti keel. Tekstide võrdlev ja kriitiline analüüs; teadlik kirjutamine, sh teksti eesmärgistamine, adresseerimine, põhiidee sõnastamine, materjali kogumine ja süstematiseerimine, allikate refereerimine ja usaldusväärsuse hindamine, andmete võrdlemine, analüüsimine, üldistamine ja järeldamine; arutlev ja kriitiline kirjutamine; keele teadvustamine rahva ja riigi identiteedi osana; suuline esinemine; ratsionaalsete, emotsionaalsete ja eetiliste argumentide kasutamine ja eristamine; suulise ja kirjaliku teksti konspekteerimine ja kokkuvõtte tegemine; erinevate aime- ja teadustekstide lugemine ja mõistmine; teabeotsinguoskuste tõhustamine; teaduslike, ajakirjanduslike, arutlevate, arvamusaluste vm tekstide lugemine ja koostamine; muusika oskussõnavara omandamine; laulusõnade tähenduse selgitamine; laulusõnade loomine.

Kirjandus. Kirjandustunnis käsitletavate luuletajate tekstidel põhinevate laulude laulmine; laulutekstina kasutatava luuletuse kui terviku mõistmine; tundmatute sõnade ja väljendite tähenduse väljaselgitamine; pärimuse kogemine, kogumine ja säilitamine; rahvaluule olemus, põhiliigid ja žanrid; folkloor internetis ja avalikus ruumis; antiikmütide, piiblilugude, kirjanduslike arhetüüpide käsitlemine muusikateostes; eri ajastutele ja stiilidele iseloomulikud tunnused ja žanrid nii muusikas kui ka kirjanduses; eri ajastute ja stiilide luule laulutekstidena; rahvuslik ärkamisaeg; eesti kultuuritegelased paguluses.

Kehaline kasvatus. Hingamine; rüht; koordineerimine; rütm; mäng kehapiiril; laulu- ja ringmängud, erinevate rahvaste tantsud; tippportlane versus tippmuusik.

Kunst. Erinevate ajalooperioodide eetilised ja esteetilised seisukohad. Kunstistiilidele omaste tunnuste avaldumine erinevates kujutava kunsti valdkondades ja muusikas. Muusika ja kunsti arenguloo seosed, sealhulgas eesti muusika ja eesti kunsti arenguloo seosed. Teose, autori ja loomingu määratlus; esitus ja tõlgendus (interpreteerimine) ning kriitika; ajalooliselt interdistsiplinaarsed kunstid (sõna-, muusika- ja tantsuteater, film); nüüdisaegsed mitmemeelelised kunstinähtused (video ja performance, nüüdisringkond, installatiivne ja uusmeedia kunst jms). Uurimuslikud ja loovad rühma- ja individuaalsed tööd või loomingulised projektülesanded: video, animatsiooni, performance'i, etenduse, maali vms helindamine; videoklipi loomine kultuuriväärtuslikest ehitistest ja selle helindamine. Plakati loomine kontserdi reklaamimiseks, kontserdikava illustreerimine.

Bioloogia. Hingamine ja hingamiselundid, hääl, hääleorgan, resonaatorid, hääle tekitamine, hääle tervishoid, häälemurre, kastraatlauljad, kuulmine, kuulmisorgan, absoluutne kuulmine.

1. kursus – Organismide areng. Mehe ja naise sugurakkude areng ja arengut mõjutavad tegurid. Organismide eluiga mõjutavad tegurid. Inimese vananemisega kaasnevad muutused ja surm).

Füüsika. Akustika: heliallikas, võnkumine ja helilaine võngete sagedus, helilaine, helikõrgus, absoluutne kuulmine, heli omadused, heli omaduste mõõtühikud, kaja, müra.

Geograafia. Riikide asukohad maailmakaardil, erinevad kultuurid (I kursus – Maailma rahvastik ja asustus); kultuuri ja ühiskonna areng (I kursus – Ühiskonna areng ja muutused maailmamajanduses); muusikatööstus.

Matemaatika. Uurimuslike ülesannete lahendamine statistiliste või muude matemaatiliste meetodite abil; andmete lugemine joonistelt; taktimõõt kui aritmeetilise jada vahe; osa leidmine tervikust (vormiõpetus).

Ajalugu. Erinevatele ajastutele omane ideoloogia, selle kujunemine seoses ühiskonna arengu, usu ja teadussaavutustega. Eetilised ja esteetilised seisukohad, mille kaudu on võimalik aru saada teatud perioodil loodud muusikat. Erinevate ajalooperioodide peegeldused Eesti ja Euroopa muusikakultuuris, oluliste ajaloosündmuste kajastumine muusikateoste teemana; muusika ajaloo mõjutajana; informatsiooni tõlgendamine. Ajaloo isikustamine heliloojate ja interpretide elulugude käsitlemisel. Muusika roll Eesti ajaloos, ajaloosündmuste mõju eesti muusikale.

Inimeseõpetus. Väärtused: perekond, traditsioonid, tavad ja kombed. Suhted. Eneseanalüüs: väärtused, huvid, hovid. Vaimne heaolu ja tervis.

Ühiskonnaõpetus. Riik ja kodanikuühiskond. Sotsiaalsed suhted. Laulude teksti analüüs: riik, rahvus; suhtumine teiste rahvaste ja maade kultuuritraditsioonidesse ning soov neid tundma õppida; oma maa kultuuripärandi väärtustamine. Meedia ja teave. Autoriõigused.

Võõrkeeled. Riigid, rahvad, nende kultuur ja heliloojad, interpreedid. Võõrkeelsed laulud: võõrkeelsete tekstide hääldamine, sõnumi mõistmine, sõnavara omandamine ja arendamine. Oma emakeele ja rahvuskultuuri väärtustamine. Vaba aeg: lemmiklaulud, artistid, muusikaharrastused. Võõrkeelsed pilliõppe-, noodigraafika-, helitöötlusprogrammid ja elektroonilise muusika loomise programmid, muusikaterminid, akordide tabelid, pillide nimetused. Vajaliku info hankimine võõrkeelsetest teabeallikatest.

Metoodilised artiklid ja materjalid inspiratsiooniks õpetajale

Õppevara õpilasele

1. RÕK-le vastavad muusikaõpikud, töövihikud, digiõpikud, tööraamatud.
2. Pilliportaali. <https://pilliportal.kultuur.ut.ee>
3. Eesti Pärimusmuusika Keskuse õppevideod. <https://www.opiq.ee/kit/465/> (tasuta)
4. Vanamuusika festivalid Eestis. http://www.festivals.ee/Avaleht_700
5. Muusikateater - Rahvusooper Estonia videod. <https://www.youtube.com/channel/UC7XG4VtNcU5KLKu19uqMlw>
6. Rahvusooperi muusikatunnid. https://www.youtube.com/playlist?list=PLWozS-lj1Xw39Q93_taPstrwgRd7gJ8CO
 - [Mis on ballett?](#) [Mis on ooper?](#) [Mis on hääleliigid?](#) [Mis on orkester?](#)
7. Eesti muusika infokeskus. <https://www.emic.ee/>
8. Ajakiri Muusika. <https://www.ajakirimuusika.ee/>
9. Eesti Kontserdi ajakiri Aplaus. <https://concert.ee/meist/ajakiri-aplaus/>
10. Teater Vanemuine lavastuste arhiiv (lavastuste ja Vanemuise sümfooniaorkestri kontsertide kavad). <https://www.vanemuine.ee/teater/repertuaar-rubriiklavastuste-arhiiv/>
11. ERR audio- ja videoarhiiv. <https://arhiiv.err.ee/>
12. Klassikaraadio. <https://klassikaraadio.err.ee/>

8. Järjehoidja (Tiia Järgi loengud muusikast ja kultuurist). Klassikaraadio. <https://klassikaraadio.err.ee/arhiiv/jarjehoidja>
9. ERSO kontserdisalvestised. <https://erso.tv/erso/>
10. Eesti Filharmoonia Kammerkoori kontserdisalvestused. <https://www.epcc.ee/kontserdisalvestused/>
11. EMTA videokanal. <https://www.youtube.com/@EMTAVIDEO/videos>

2. kursus – "Klassitsism ja romantism: rahvuslikkuse kujunemine muusikas"

Õpitulemused:

Õpilane:

- 1) kasutab musitseerides põhikoolis ja gümnaasiumi jooksul omandatud muusikateadmisi ja -oskusi, sh muusikalist kirjaoskust;
- 2) valib endale meelepärase(d) muusikaga tegelemise viisi(d), hindab oma kogemust ja jagab seda kaaslastega;
- 3) laulab ühe- ja/või mitmehäälsed laule klassitunnis, ansamblis ja/või koolikooris; osaleb laulurepertuaari valimisel ning põhjendab oma valikut;
- 4) väärtustab ja hindab ühislaulmise traditsiooni, on laulupidude traditsiooni edasikandja koorilaulja ja/või kuulajana ning analüüsib kogetut suuliselt ja/või kirjalikult;
- 5) musitseerib erinevates pillikoosseisudes, kasutades põhikoolis omandatud muusikateadmisi ja pillimänguoskusi;
- 6) loob erinevaid muusikast lähtuvaid tekste (laulusõnad jm);
- 7) loob ning esitab iseseisvalt ja/või rühmas kaasmänge, rütmilis-meloodilisi improvisatsioone,(digi)kompositsioone, laulusaateid jm;
- 8) analüüsib enda ja kaaslaste loomingut, võrdleb loodut ning annab sellele hinnangu.

Õppesisu.

Laulmine

1. Laulud muusikaloo illustreerimiseks, vokaalsete võimete, esinemisoskuse ning kriitilise mõtlemise arendamiseks ja tundeelu rikastamiseks.
2. Ühislaulud (sh põhikoolis omandatud ühislauluvara jm), eesti levimuusika, pop- ja rokkmuusika lauluvara õpilaste huvist lähtuvalt, eesti rahvakalendri ja riiklike tähtpäevadega seotud laulud.
3. Põhikoolis omandatud muusikaline kirjaoskus, mille hulka kuuluvad:
 - erinevad helivältsed, rütmifiguurid ja pausid;
 - neljandiktaktimõõt ja laulurepertuaarist tulenevalt kaheksandiktaktimõõt;
 - ühe võtmemärgiga helistikud (ja repertuaarist tulenevalt kahe võtmemärgiga helistikud);
 - ühe-, kahe- ja kolmeosaline lihtvorm, rondo, variatsioonivorm;
 - bassivõti repertuaarist tulenevalt.

Muusikalise kirjaoskuse hulka kuuluvad ka muusikalised oskussõnad: meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika, harmoonia, vorm, faktuur jt

Õpilased laulavad *a cappella* ja saatega nii kooris, ansamblis kui ka üksi, mille käigus kuulvad ja kuulavad nii ennast kui ka teisi. Tutvuvad laulupeo traditsiooni, võimalusel laulavad koolikooris.

Laulavad oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni, puhta intonatsiooniga ja väljendusrikkalt ning arvestavad esitatava muusikapala stiili, järgitakse häälehoiu põhimõtteid.

Pillimäng

Pillimängu rakendavad õpilased ühismusitseerimisel, omaloomingu esitamisel ja muusikaloo illustreerimiseks koolis olemasolevate pillidega õpetaja ja/või õpilaste valikul kasutades muusikalist kirjaoskust.

Õpivad süvendatult põhikoolis omandatud pillimänguoskusi ning avardavad musitseerimisvõimalusi erinevates pillikoosseisudes.

Muusikaline omalooming

1. Lihtsate meloodiate ja erinevate muusikast lähtuvate tekstide loomine.
2. Muusika loomine muusikaloo illustreerimiseks akustiliselt või digitaalselt, nt maalide, raamatute, ajalooliste sündmuste, isikute, muusikalavastuste libretode helindamine.
3. Rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide, kaasmängude loomine ja esitamine üksi või rühmas.
Laulusaadete loomine koolis olemasolevate pillidega.
4. Omaloomingu katsetused erinevate tehnikate, nt *beatbox*, *vocal percussion*, ning rakenduste ja programmidega, nt BandLab, Ableton Live, BeepBox, GarageBand, Muscore, Noteflight, Audacity jt.

Omaloomingut loovad ja esitavad gümnasistid üksi, ansamblis ja/või kõik koos. Katsetavad julgelt loomeideedega, kasutades muusikalisi osaoskusi (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine) nii eraldi kui ka omavahel lõimitult rakendades õpitud muusikalise kirjaoskuse teadmisi. Omaloomingu meloodia noodistamisel rakendavad õpilased absoluutset noodisüsteemi.

Konkreetsed lõimingu näited.

Eesti keel. Tekstide võrdlev ja kriitiline analüüs; teadlik kirjutamine, sh teksti eesmärgistamine, adresseerimine, põhiidee sõnastamine, materjali kogumine ja süstematiseerimine, allikate refereerimine ja usaldusväärse hindamine, andmete võrdlemine, analüüsimine, üldistamine ja järeldamine; arutlev ja kriitiline kirjutamine; keele teadvustamine rahva ja riigi identiteedi osana; suuline esinemine; ratsionaalsete, emotsionaalsete ja eetiliste argumentide kasutamine ja eristamine; suulise ja kirjaliku teksti konspekteerimine ja kokkuvõtte tegemine; erinevate aime- ja teadustekstide lugemine ja mõistmine; teabeotsinguoskuste tõhustamine; teaduslike, ajakirjanduslike, arutlevate, arvamusslike vm tekstide lugemine ja koostamine; muusika oskussõnavara omandamine; laulusõnade tähenduse selgitamine; laulusõnade loomine.

Kirjandus. Kirjandustunnis käsitletavate luuletajate tekstidel põhinevate laulude laulmine; laulutekstina kasutatava luuletuse kui terviku mõistmine; tundmatute sõnade ja väljendite tähenduse väljaselgitamine; pärimuse kogemine, kogumine ja säilitamine; rahvaluule olemus, põhiliigid ja žanrid; folkloor internetis ja avalikus ruumis; antiikmütide, piiblilugude, kirjanduslike arhetüüpide käsitlemine muusikateostes; eri ajastutele ja stiilidele iseloomulikud tunnused ja žanrid nii muusikas kui ka kirjanduses; eri ajastute ja stiilide luule laulutekstidena; rahvuslik ärkamisaeg; eesti kultuuritegelased paguluses.

Kehaline kasvatus. Hingamine; rüht; koordinatsioon; rütm; mäng kehapillil; laulu- ja ringmängud, erinevate rahvaste tantsud; tippportlane versus tippmuusik.

Kunst. Erinevate ajalooperioodide eetilised ja esteetilised seisukohad. Kunstistiilidele omaste tunnuste avaldumine erinevates kujutava kunsti valdkondades ja muusikas. Muusika ja kunsti arenguloo seosed, sealhulgas eesti muusika ja eesti kunsti arenguloo seosed. Teose, autori ja loomingu määratlus; esitus ja tõlgendus (interpreteerimine) ning kriitika; ajalooliselt interdistsiplinaarsed kunstid (sõna-, muusika- ja tantsuteater, film); nüüdisaegsed mitmemeelelised kunstinähtused (video ja performance, nüüdis sirkus, installatiivne ja uusmeedia kunst jms). Uurimuslikud ja loovad rühma- ja individuaalsed tööd või loomingulised projektülesanded: video, animatsiooni, performance'i, etenduse, maali vms helindamine; videoklipi loomine kultuuriväärtuslikest ehitistest ja selle helindamine. Plakati loomine kontserdi reklaamimiseks, kontserdikava illustreerimine.

Bioloogia. 2. kursus – Organismide energiavajadus. Hingamine); pärilikkus autorite ja interpretide näitel

Füüsika. 2. kursus – Võnkumine ja lained; muusikatööstus - valgus ja valgustehnika, helivõimendus, akustilised instrumendid versus elektrofonid

Keemia. Pillide materjalid (2. kursus Metallid).

Ajalugu. Erinevatele ajastutele omane ideoloogia, selle kujunemine seoses ühiskonna arengu, usu ja teadussaavutustega. Eetilised ja esteetilised seisukohad, mille kaudu on võimalik aru saada teatud perioodil loodud muusikat. Erinevate ajalooperioodide peegeldused Eesti ja Euroopa muusikakultuuris, oluliste ajaloosündmuste kajastumine muusikateoste teemana; muusika ajaloo mõjutajana; informatsiooni tõlgendamine. Ajaloo isikustamine heliloojate ja interpretide elulugude käsitlemisel. Muusika roll Eesti ajaloos, ajaloosündmuste mõju eesti muusikale.

Inimeseõpetus. Väärtused: perekond, traditsioonid, tavad ja kombed. Suhted. Eneseanalüüs: väärtused, huvid, hovid. Vaimne heaolu ja tervis.

Ühiskonnaõpetus. Riik ja kodanikuühiskond. Sotsiaalsed suhted. Laulude teksti analüüs: riik, rahvus; suhtumine teiste rahvaste ja maade kultuuritraditsioonidesse ning soov neid tundma õppida; oma maa kultuuripärandi väärtustamine. Meedia ja teave. Autoriõigused.

Võõrkeeled. Riigid, rahvad, nende kultuur ja heliloojad, interpreedid. Võõrkeelsed laulud: võõrkeelsete tekstide hääldamine, sõnumi mõistmine, sõnavara omandamine ja arendamine. Oma emakeele ja rahvuskultuuri väärtustamine. Vaba aeg: lemmiklaulud, artistid, muusikaharrastused. Võõrkeelsed pilliõppe-, noodigraafika-, helitöötlusprogrammid ja elektroonilise muusika loomise programmid, muusikaterminid, akordide tabelid, pillide nimetused. Vajaliku info hankimine võõrkeelsetest teabeallikatest.

Metoodilised artiklid ja materjalid inspiratsiooniks õpetajale

Õppevara õpilasele

1. RÕK-le vastavad muusikaõpikud, töövihikud, digiõpikud, tööraamatud.
2. Uusaegse helikeele kujunemine. Gerhard Lock, Olga Getman, Andrus Kallastu (2018). <https://e-koolikott.ee/et/oppematerjal/18742-Uusaegse-helikeele-kujunemine>
3. Rahvuslikkus muusikas. Gerhard Lock, Olga Getman, Andrus Kallastu (2018). <https://e-koolikott.ee/et/oppematerjal/18747-Rahvuslikkus-muusikas>
4. Pilliportaal. <https://pilliportaal.kultuur.ut.ee>
5. Eesti Pärimusmuusika Keskuse õppevideod. <https://www.opiq.ee/kit/465/> (tasuta)
6. Muusikateater - Rahvusooper Estonia videod. <https://www.youtube.com/channel/UC7XG4VtNcU5KLKuI19uqMlw>
7. Rahvusooperi muusikatunnid. https://www.youtube.com/playlist?list=PLWozS-lj1Xw39Q93_taPstrwgRd7gJ8CO
 - [Mis on ballett?](#) [Mis on ooper?](#) [Mis on hääleliigid?](#) [Mis on orkester?](#)
2. Teater Vanemuine videod. <https://www.youtube.com/@vanemuine1870/featured>
3. Teater Vanemuine lavastuste arhiiv (lavastuste ja Vanemuise sümfooniaorkestri kontsertide kavad). <https://www.vanemuine.ee/teater/repertuaar-rubriiklavastuste-arhiiv/>
4. Muusikainstrumendid. Philharmonia. <https://philharmonia.co.uk/resources/instruments/>
5. 180 aastat tagasi esines ülikooli aulas Ferenc Liszt. Kristel Pappel. UT ajakiri (06.2022). <https://www.ajakiri.ut.ee/artikkel/4251>
6. Alati kõrvaltoas ehk elu Beethoveni varjuga. Jüri Reinvere ooper “Minona” Regensburgi teatris. Marika Villa. Ajakiri Muusika (03.2020). <https://www.ajakirimuusika.ee/single-post/2020/03/30/-alati-k%C3%B5rvaltoas-ehk-elu-beethoveni-varjuga-j%C3%BCri-reinvere-ooper-minona-regensburgi-te>
7. Kes oli Tšaikovski edule kaasa aidanud eestlane Peeter Jürgenson?. ERR. Muusika (03.2015). <https://kultuur.err.ee/305377/kes-oli-tsaikovski-edule-kaasa-aidanud-eestlane-peeter-jurgenson>
8. Eesti muusika infokeskus. <https://www.emic.ee/>
9. Festivalid Eestis. http://www.festivals.ee/Avaleht_700
10. Ajakiri Muusika. <https://www.ajakirimuusika.ee/>
11. Eesti Kontserdi ajakiri Aplaus. <https://concert.ee/meist/ajakiri-aplaus/>
12. ERR audio- ja videoarhiiv. <https://arhiiv.err.ee/>
13. Klassikaraadio. <https://klassikaraadio.err.ee/>
14. Järjehoidja (Tiia Järgi loengud muusikast ja kultuurist). Klassikaraadio. <https://klassikaraadio.err.ee/arhiiv/jarjehoidja>
15. ERSO kontserdisalvestised. <https://erso.tv/erso/>
16. Eesti Filharmoonia Kammerkoori kontserdisalvestused. <https://www.epcc.ee/kontserdisalvestused/>
17. EMTA videokanal. <https://www.youtube.com/@EMTAVIDEO/videos>

3. kursus – "Eesti muusikalugu"**Õpitulemused****Õpilane:**

- 1) kasutab musitseerides põhikoolis ja gümnaasiumi jooksul omandatud muusikateadmisi ja -oskusi, sh muusikalist kirjaoskust;
- 2) valib endale meelepärase(d) muusikaga tegelemise viisi(d), hindab oma kogemust ja jagab seda kaaslastega;
- 3) laulab ühe- ja/või mitmehäälsed laule klassitunnis, ansamblis ja/või koolikooris; osaleb laulurepertuaari valimisel ning põhjendab oma valikut;
- 4) väärtustab ja hindab ühislaulmise traditsiooni, on laulupidude traditsiooni edasikandja koorilaulja ja/või kuulajana ning analüüsib kogetut suuliselt ja/või kirjalikult;
- 5) musitseerib erinevates pillikoosseisudes, kasutades põhikoolis omandatud muusikateadmisi ja pillimänguoskusi;
- 6) loob erinevaid muusikast lähtuvaid tekste (regivärss, laulusõnad jm);
- 7) loob ning esitab iseseisvalt ja/või rühmas kaasmänge, rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, (digi)kompositsioone, laulusaateid, muuhulgas muusika I kursusel käsitletud muusikavormides jm;
- 8) analüüsib enda ja kaaslaste loomingut, võrdleb loodut ning annab sellele hinnangu.

Õppesisu

Laulmine

1. Laulud muusikaloo illustreerimiseks, vokaalsete võimete, esinemisoskuse ning kriitilise mõtlemise arendamiseks ja tundeelu rikastamiseks.
2. Ühislaulud (sh põhikoolis omandatud ühislauluvara jm), eesti levimuusika, pop- ja rokkmuusika lauluvara õpilaste huvist lähtuvalt, eesti rahvakalendri ja riiklike tähtpäevadega seotud laulud.
3. Põhikoolis omandatud muusikaline kirjaoskus, mille hulka kuuluvad:
 - erinevad helivältused, rütmifiguurid ja pausid,
 - neljandiktaktimõõt ja laulurepertuaarist tulenevalt kaheksandiktaktimõõt;
 - ühe võtmemärgiga helistikud (ja repertuaarist tulenevalt kahe võtmemärgiga helistikud);
 - ühe-, kahe- ja kolmeosaline lihtvorm, rondo, variatsioonivorm;
 - bassivõti repertuaarist tulenevalt.

Muusikalise kirjaoskuse hulka kuuluvad ka muusikalised oskussõnad: meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika, harmoonia, vorm, faktuur jt

Õpilased laulavad *a cappella* ja saatega nii kooris, ansamblis kui ka üksi, mille käigus kuulvad ja kuulavad nii ennast kui ka teisi. Tutvuvad laulupeo traditsiooni, võimalusel laulavad koolikooris. Laulavad oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni, puhta intonatsiooniga ja väljendusrikkalt ning arvestavad esitatava muusikapala stiili, järgitakse häälehoiu põhimõtteid.

Pillimäng

Pillimängu rakendavad õpilased ühismusitseerimisel, omaloomingu esitamisel ja muusikaloo illustreerimiseks koolis olemasolevate pillidega õpetaja ja/või õpilaste valikul kasutades muusikalist kirjaoskust.

Õpivad süvendatult põhikoolis omandatud pillimänguoskusi ning avardavad musitseerimisvõimalusi erinevates pillikoosseisudes.

Muusikaline omalooming

1. Muusikaloo illustreerimiseks muusika loomine, nt regilaulu ja uuema rahvalaulu teksti ja / või viisi loomine, aleatoorilise heliteose loomine jt.
2. Muusikapalade / rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide loomine akustiliselt ja / või digitaalselt, nt maalide, raamatute, ajalooliste sündmuste, isikute, muusikalavastuste libretode helindamine.
3. Laulusaadete loomine koolis olemasolevate pillidega.
4. Omaloomingu katsetused erinevate tehnikate, nt *beatbox*, *vocal percussion*, ning rakenduste ja programmidega, nt BandLab, Ableton Live, BeepBox, GarageBand, Musescore, Noteflight, Audacity jt.

Omaloomingut loovad ja esitavad gümnasistid üksi, ansamblis ja/või kõik koos. Katsetavad julgelt loomeideedega, kasutades muusikalisi osaoskusi (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine) nii eraldi kui ka omavahel lõimitult rakendades õpitud muusikalise kirjaoskuse teadmisi. Omaloomingu meloodia noodistamisel rakendavad õpilased absoluutset noodisüsteemi.

Konkreetsed lõimingu näited.

Bioloogia. 3. kursus Pärilikkus ja muutlikkus; vaimne tervis, muusika teraapiline mõju

Füüsika. 3. kursus – Elektrivool ja selle toimed; muusika mõiste, muusika teke ja olemus. Muusika roll vanadel kultuurrahvastel. Eesti muusikaelu 20. sajandi II poolel, nt Urmas Sisaski looming - 5. kursus – Astronoomia ja kosmoloogia.

Geograafia. 3. kursus – Energiamajandus ja keskkonnaprobleemid; globaliseerumise mõjud maailma eri regioonides.

Eesti keel. Tekstide võrdlev ja kriitiline analüüs; teadlik kirjutamine, sh teksti eesmärgistamine, adresseerimine, põhiidee sõnastamine, materjali kogumine ja süstematiseerimine, allikate refereerimine ja usaldusvääruse hindamine, andmete võrdlemine, analüüsimine, üldistamine ja järeldamine; arutlev ja kriitiline kirjutamine; keele teadvustamine rahva ja riigi identiteedi osana; suuline esinemine; ratsionaalsete, emotsionaalsete ja eetiliste argumentide kasutamine ja eristamine; suulise ja kirjaliku teksti konspekteerimine ja kokkuvõtte tegemine; erinevate aime- ja teadustekstide lugemine ja mõistmine; teabeotsinguoskuste tõhustamine; teaduslike, ajakirjanduslike, arutlevate, arvamusaluste vm tekstide lugemine ja koostamine; muusika oskussõnavara omandamine; laulusõnade tähenduse selgitamine; laulusõnade loomine.

Kirjandus. Kirjandustunnis käsitletavate luuletajate tekstidel põhinevate laulude laulmine; laulutekstina kasutatava luuletuse kui terviku mõistmine; tundmatute sõnade ja väljendite tähenduse väljaselgitamine; pärimuse kogumine, kogumine ja säilitamine; rahvaluule olemus, põhiliigid ja žanrid; folkloor internetis ja avalikus ruumis; antiikmütide, piiblilugude, kirjanduslike arhetüüpide käsitlemine muusikateostes; eri ajastutele ja stiilidele iseloomulikud tunnused ja žanrid nii muusikas kui ka kirjanduses; eri ajastute ja stiilide luule laulutekstidena; rahvuslik ärkamisaeg; eesti kultuuritegelased paguluses.

Kehaline kasvatus. Hingamine; rüht; koordineerimine; rütm; mäng kehapillil; laulu- ja ringmängud, erinevate rahvaste tantsud; tippportlane versus tippmuusik.

Kunst. Erinevate ajalooperioodide eetilised ja esteetilised seisukohad. Kunstistiilidele omaste tunnuste avaldumine erinevates kujutava kunsti valdkondades ja muusikas. Muusika ja kunsti arenguloo seosed, sealhulgas eesti muusika ja eesti kunsti arenguloo seosed. Teose, autori ja loomingu määratlus; esitus ja tõlgendus (interpreteerimine) ning kriitika; ajalooliselt interdistsiplinaarsed kunstid (sõna-, muusika- ja tantsuteater, film); nüüdisaegsed mitmemeelelised kunstinähtused (video ja performance, nüüdistirkus, installatiivne ja uusmeedia kunst jms). Uurimuslikud ja loovad rühma- ja individuaalsed tööd või loomingulised projektülesanded: video, animatsiooni, performance'i, etenduse, maali vms helindamine; videoklipi loomine kultuuriväärtuslikest ehitistest ja selle helindamine. Plakati loomine kontserdi reklaamimiseks, kontserdikava illustreerimine.

Ajalugu. Erinevatele ajastutele omane ideoloogia, selle kujunemine seoses ühiskonna arengu, usu ja teadussaavutustega. Eetilised ja esteetilised seisukohad, mille kaudu on võimalik aru saada teatud perioodil loodud muusikat. Erinevate ajalooperioodide peegeldused Eesti ja Euroopa muusikakultuuris, oluliste ajaloosündmuste kajastumine muusikateoste teemana; muusika ajaloo mõjutajana; informatsiooni tõlgendamine. Ajaloo isikustamine heliloojate ja interpreetide elulugude käsitlemisel. Muusika roll Eesti ajaloos, ajaloosündmuste mõju eesti muusikale.

Inimeseõpetus. Väärtused: perekond, traditsioonid, tavad ja kombed. Suhted. Eneseanalüüs: väärtused, huvid, hovid. Vaimne heaolu ja tervis.

Ühiskonnaõpetus. Riik ja kodanikuühiskond. Sotsiaalsed suhted. Laulude teksti analüüs: riik, rahvus; suhtumine teiste rahvaste ja maade kultuuritraditsioonidesse ning soov neid tundma õppida; oma maa kultuuripärandi väärtustamine. Meedia ja teave. Autoriõigused.

Võõrkeeled. Riigid, rahvad, nende kultuur ja heliloojad, interpreedid. Võõrkeelsed laulud: võõrkeelsete tekstide hääldamine, sõnumi mõistmine, sõnavara omandamine ja arendamine. Oma emakeele ja rahvuskultuuri väärtustamine. Vaba aeg: lemmiklaulud, artistid, muusikaharrastused. Võõrkeelsed pilliõppe-, noodigraafika-, helitöötlusprogrammid ja elektroonilise muusika loomise programmid, muusikaterminid, akordide tabelid, pillide nimetused. Vajaliku info hankimine võõrkeelsetest teabeallikatest.

Metoodilised artiklid ja materjalid inspiratsiooniks õpetajale

1. Rahvuslikkus muusikas. Gerhard Lock, Olga Getman, Andrus Kallastu (2018). <https://e-koolikott.ee/et/oppematerjal/18747-Rahvuslikkus-muusikas>
2. 20. ja 21. sajandi muusika. Gerhard Lock, Saale Konsap, Juhan Vihterpal, Immo Mikhelson, Indrek Palu, Avo Ulvik (2018). <https://e-koolikott.ee/et/oppematerjal/18748-20-ja-21-sajandi-muusika>
3. Eesti rahvamuusika antoloogia. Veebiväljaanne. Toimetajad Janika Oras, Kadi Sarv (2016). <https://www.folklore.ee/pubte/eraamat/rahvamuusika/ee/index>
4. Regilaulu podcast. <https://www.folk.ee/meist/regilaulu-podcast>
5. Eesti Pärimusmuusika Keskuse õppevideod. Kaja Kaus, Cätlin Mägi. <https://www.opiq.ee/Kit/Details/465> (tasuta)

6. Viron vakka. 105 eesti rahvatantsu. Videomaterjalid. Kristjan Torop (2008). <https://www.leigarid.ee/viron-vakka/>
7. Vanaema lood. Eesti Rahva Muuseum. <https://www.erm.ee/et/vanaemalood>
8. Virtuaalnäitus "Rahvapillide helinäiteid".
<https://www.ajaloomuuseum.ee/naitused/virtuaalnaitused/rahvapillide-helinaiteid>
9. Pilliportaal. <https://pilliportaal.kultuur.ut.ee>
10. Eesti Muusika Infokeskus. <https://www.emic.ee/>
11. Eesti muusika multimeedia-leksikon. Tekstid kirjutasi Toomas Siitan, Virge Joamets, Anu Kõlar ja Heidi Heinmaa (2004). https://opetaja.edu.ee/eesti_muusika/files/index.htm
12. Üldlaulupeod 1869-2019. <https://sa.laulupidu.ee/laulupeod-1869-2009/>
13. Virtuaalnäitus "Heino Eller". <https://virtuaalne.ajaloomuuseum.ee/HeinoEller/>
14. Virtuaalnäitus: "Igatsusest sündinud elusümfoonia". Eduard Tubin.
<https://www.ajaloomuuseum.ee/naitused/virtuaalnaitused/igatsusest-sundinud-elusumfoonia-eduard-tubin>
15. Eduard Tubina Virtuaalkeskond. <https://eduardtubin.com/>
16. Gustav Ernesaksale pühendatud loeng-kontsert "Meelespea" (2018).
<https://www.youtube.com/watch?v=ouU2JSc-g9U>
17. Kes oli Gustav Ernesaks? Tagasi kooli e-tund. Hirvo Surva (2019). <https://etunnid.tagasikooli.ee/e-tund/kes-oli-gustav-ernesaks/>
18. Veiko Tubina ja Andra Teede lavastus «Hakkame, mehed, minema» ERR (2019).
<https://arhiiv.err.ee/video/vaata/hakkame-mehed-minema>
19. Veljo Tormis 90. Loeng-kontsert (2020). <https://www.youtube.com/watch?v=DqUJAhs9HMo>
20. Veljo Tormise Virtuaalkeskus. <https://veljotormis.com/et/>
21. Arvo Pärdi Keskus. <https://www.arvopart.ee/>
22. Festivalid Eestis. http://www.festivals.ee/Avaleht_700
23. Ajakiri Muusika. <https://www.ajakirimuusika.ee/>
24. Eesti Kontserdi ajakiri Aplaus. <https://concert.ee/meist/ajakiri-aplaus/>
25. Muusikateater - Rahvuskooper Estonia videod.
<https://www.youtube.com/channel/UC7XG4VtNcU5KLU19uqMlw>
26. Teater Vanemuine videod. <https://www.youtube.com/@vanemuine1870/featured>
27. Teater Vanemuine lavastuste arhiiv (lavastuste ja Vanemuise sümfooniaorkestri kontsertide kavad).
<https://www.vanemuine.ee/teater/repertuaar-rubriiklavastuste-arhiiv/>
28. ERR audio- ja videoarhiiv. <https://arhiiv.err.ee/>
29. Klassikaraadio. <https://klassikaraadio.err.ee/>
30. Järjehoidja (Tiia Järgi loengud muusikast ja kultuurist). Klassikaraadio.
<https://klassikaraadio.err.ee/arhiiv/jarjehoidja>
31. NYJD-muusika. Klassikaraadio. <https://klassikaraadio.err.ee/arhiiv/nyyd>
32. ERSO kontserdisalvestised. <https://erso.tv/erso/>
33. Eesti Filharmoonia Kammerkoori kontserdisalvestused. <https://www.epcc.ee/kontserdisalvestused/>
34. RÕK-le vastavad muusikaõpikud, töövihikud, digiõpikud, tööraamatud.